

קסא באר הגולה

הלכות מגלה סימן תרצה

תרצה דיני סעודת פורים, ובו ד' סעיפים :

א שוב פסקנו במגלה
ב סימני דרכא
ג גם זה סימני
ד רבא סמ * (ויש
הקולשים שצריך
מדיני ואחד הפן
השגה
ז דין
ח משנה
ט דין
י שצריך לשמור על
קד שר שלא יבד
לכון המקרה

הגה [*] מצוה א' להרבות בסעודת פורים (טור), (א) ובסעודה אחת יוצאים (מרדכי ספי"ק) :

א בסעודת פורים (ב) שעשאה פלילה, לא יצא ידי חובתו: הגה ומפל מקום גם פלילה (ה) ישמח (ג) וירבה קצת בסעודה (תשובת מהרי"ם): ב * חייב איניש לבסומי בפוריא * עד דלא ידע (ד) בין ארוך המן לברוך מרדכי: הגה ויש אומרים דאין צריך להשתפר כל"פ, אלא ישמח יותר מלמודו (כל בו) (ו) [ב] (ה) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארוך המן לברוך מרדכי* (מהרי"ם), וְאָחַד הַמַּרְבֵּה וְאָחַד הַמִּמְעוֹט וּבְלִבְדוֹ שֶׁיִּשְׁכַּח לְבוֹ לְשִׁמּוֹס, וְאֵין לְהַתְעוֹת בַּפּוֹרִים (ו) מלבד פעינת חלום. (ז) ועין לעיל סימן תקסח וסימן תקע. יש שנתנו ללבש בגדי שבת גיוס טוב בפורים, וכן נכון (מהרי"ל), ונזקקים לעשות סעודת פורים (ח) לאחר (ג) מנחה, וערבית ותפלו בלילה, ומתפללים מנחה תחלה (ט) בעוד היום גדול, ורב הסעודה צריכה להיות ביום (טוה"ט), ולא כמו שנתהגין להתחיל סמוך לערב ועקר הסעודה היא ליל ט"ו, וכשחל

שערי תשובה

בבחי"ט אין שופטים לו כי הוא מנהיג בטעות ואם נהגו צריך לבלש, ולדין תני סי"ז דא"ר ה' אשר נצו לבלש בפתחית השקל כמדת דברי בה"ש אילו התראינו ללם שיהא טעות ונזרה בנים ותלמי א"ת יקם מן היא ונהל"ה, ומיש הגמ"א שיהיא בבחי"ט א"ל לא נפקי פנה כ"י, זה סבאר ג"כ הקאי על זה קצת הנתן לנפאים שנקרא צליקם שם מנחת פורים:

[*] מצוה להרבות בו, ועין בבב"י בשם א' ארזש בהשוכה כתי"י: אם צ"ש סעודת פורים בלא לחם, נצא, נע"ש בשם סמ"י מולכו, כי שאל כלל פורים ונתשכה סעודתו עד היום ואכל קצת ביום ראש, ועין בבב"י ופרי"ח ופרי"ח ופרי"ח ופרי"ח אבוקה כנגדו לא יצא, ומיש הב"י ש"מ כעין לילה שאין אבוקה כנגדו הונו אף ביום רבבות אכל, אבל כשאנו אכל פשיטא שא"צ תדלקה, ושהוא כשהוא מאי מהני, ואני נאיתי חסידים ואצ"י פשיטא כשהיה יושבין בסעודה לאחר מנחה היה פדליקין כשעושה סעודה ביום מרדכי אבוקה נרף שמחה ודי"ט, ע"ש, וכעת לא מצאתי בתיה, ועין במח"ב מ"ש על ספר שו"ת הלכות פנה, ובס"ב ס"ס וקצ"ה: נ"ל שא"צ להנהיג לעשות סעודת פורים וז"ל לאכלת וירושלים פינן דחייב לבסומי עד דלא ידע כ"י: [ב] וישן, עכ"ל. ועין בסידור צמח"ש שכתב שא"צ הנאון ז"ל היה נהג בימי בתי"ה לקום במרדכי בפשוט, ומי שהוה תלם בטבעו (א) שישמחה עד שאפשר שייכבד ע"י ידי עשה א' וברם שלא כה"ן) אין לו לשנות יותר מדי, וראוה לנדר רבי"א, ודי"ק, עכ"ל, ונתנו ב"ש רבי"א הוא ר"ת ר' יהודה בר אלפי, ר"ל שר"י בר אלפי אמר פירוש שלי

באר היטב

(א) ושמחה, אפלו כלל י"ד, עכ"ל, וכ"כ שכנ"ח. ובלבד כגד"ש שבת ג"כ מבשר, מצאתי, וכ"כ בסד"י ת"ל: וימצא בביתו נרות דולקות ושלחן ערוך ומטה מצעת: (ב) וישן, וי"א שלא ידע להשב שארוך המן בגימטריא ברוך מרדכי, מ"א, וט"ו כתב: לפע"ד נראה לפרש דצריך האדם לתת שבת לו וצריך על טובה כפולה שעשה עמו, ה"א היא פרענות שהביא הוא על סמך, ואילו לא נתברך מרדכי אלא היה נצול עם כל ישראל דמי, אלא שברכו למרדכי בגולה מאד והטובה לתרה, ע"כ אמר צריך לבסומי עד שלא ידע מבלחמו מן ארוך המן שהוה מפלה שלו לברוך מרדכי שהוה מעלתו שניה, ע"ש: (ג) מנחה, ושל"ה כתב דצ"ש הסעודה קדם מנחה, ע"ש:

נרות לשמח בהם, עכ"ל בבב"י תנא, ועין בלקוטי פרי"ח שכתב בשם ת"ח כ"ס ק': כשעושה סעודה ביום מרדכי אבוקה נרף שמחה ודי"ט, ע"ש, וכעת לא מצאתי בתיה, ועין במח"ב מ"ש על ספר שו"ת הלכות פנה, ובס"ב ס"ס וקצ"ה: נ"ל שא"צ להנהיג לעשות סעודת פורים וז"ל לאכלת וירושלים פינן דחייב לבסומי עד דלא ידע כ"י: [ב] וישן, עכ"ל. ועין בסידור צמח"ש שכתב שא"צ הנאון ז"ל היה נהג בימי בתי"ה לקום במרדכי בפשוט, ומי שהוה תלם בטבעו (א) שישמחה עד שאפשר שייכבד ע"י ידי עשה א' וברם שלא כה"ן) אין לו לשנות יותר מדי, וראוה לנדר רבי"א, ודי"ק, עכ"ל, ונתנו ב"ש רבי"א הוא ר"ת ר' יהודה בר אלפי, ר"ל שר"י בר אלפי אמר פירוש שלי

משנה ברורה

(א) ובסעודה אחת יוצאים, לאפוקי (א) ממאן דאמר דחייב לאכל גם פלילה של י"ד, הו"מא דמגלה, ומפל מקום נכון לאכל גם פלילה, ויכולתה בסעודה א בהפ"ה: א (ב) שעשאה פלילה, הינו (ג) כליל י"ד, (ג) דכליל ט"ו לבני עיריות (ד) פשיטא דכבר עבר זמנה: (ג) וירבה קצת בסעודה, ואפלו פשחל הי"ד כמוצאי שבת, דעשה סעודה חשיבה בסעודה שלישיית, מפל מקום צריך להרבות קצת פלילה לכבוד פורים, אף אינה סעודה כמו למחר, דשם צריך להרבות יותר, כתבו האחרונים דנכון לבלש בגד"ש שבת בא"פן מבשר, וימצא אחר פ"ח בביתו נרות דולקות ושלחן ערוך ומטה מצעת: ב (ד) בין ארוך המן, שהוה מפלה ראשונה, שגשג (ה) נקמה רבה מפנה, ועד טובה ותרה מזה — גדלת מרדכי, שפרכו הקדוש ברוך הוא ששלה למעלה ראש, והנה קדם ששפרכו נתן בנדאי תודה להשם וצריך על שפי הטובות, ועל"כ אמרו חז"ל שלא נפסיק מלמן שבת על זה בשמחה, עד שיכבדו לידו כ"י שלא יבחין עוד מה בין טובה זו לזו, ועין בא"ה ויטא, דמפל מקום נראה להיות נהיר בענין נטילת ידים וכרפת המוציא וכרפת הפיוס) ויהיה שמחה של מצוה, ועין בפרי"מגדים שכתב, דענין סעודת פורים ומפנות לאכיותים ומשלוח מנות אפשר דצריך כנה על זה לשם מצוה: (ה) וישן, ומתוך שישן (ו) כ"י, וכן ראוי לעשות (פמ"ג): (ו) מלבד פעינת חלום, ויתענה (ז) עד אחר מנחה, (ז) ויאכל קדם ביאח השמש רק פעם אחת: (ז) הנשבע להתענות בפורים (ח) וראה להמיר שבושתו: (ז) ועין לעיל סימן תקסח, סעיף ה, ובסימן תקע בכל הסימן: (ח) לאחר מנחה, ה"א דלא נהיגי לעשותה בשבת, (ט) משום ששרידים במשלוח מנות (י) ונמשכין ברב עד הפנחה, ואסורין להתחיל בסעודה קדם מנחה: (ט) בעוד היום גדול, כתב אליה רבה בשם של"ה: המשבת, מי שעושה סעודה בשבת: (י) וכתב עוד, שצ"ע אש"י ב"תו וצ"ע, דא' אפשר לשמח פראוי בתי"ה, ומפל מקום יהיה שמחה

באר הלכה

* חייב איניש⁽¹⁾ וכ"י, ואם תאמר, האין יתכן חז"ל מה שפירש בתורה ובנבואים בכמה מקומות השכרות למכשול גדול? ויש לומר, מפני שכל הנסים שנעשו לישאל בימי אבותינו היה על ידי משחה, פי בתחלה כסדרה ולפני על ידי משחה וכ"י אסתר, וכן ענין המן ופסלתו היה על ידי משחה, ולכן חייבו חכמים להשכר עד כדי שיהא נזכר הנס הגדול⁽²⁾ כשהיה חז"ל⁽³⁾, ומפל מקום כל זה למצוה ולא לעצמ⁽⁴⁾ (א"ר): * עד דלא ידע⁽⁵⁾ כ"י, וזה לשון הפא"ר: חייב אדם להרבות בשמחה ביום זה ובאכילה ובשתיה עד שלא יחסר שום דבר⁽⁶⁾, ומפל מקום אין אנו מצוין להשכר ולהשתות עצמנו מתוך השמחה, שלא נצטוונו על שמחה של הוללות ושל שטות⁽⁷⁾, אלא בשמחה של תענוג שאיננו מחוסר להנהיג השם וצריך הודאה על הנסים שעשה לנו, ועין שם מה שמבאר דברי הגמ"א, וזה לשון מה"ר אדם: כיון שכל הגם היה על ידי י"ד, לכן חייבו חכמים להשתפר ולפחות לשנות יותר מהרגל כדי לזכר הגם הגדול, ואמנם הידע בעצמו שז"ל או מצוה מן המצוות, בגטילות ידים ובכנה וברפת הפיוס, או שלא יתפלל מנחה או מערב, או שיהוה

שער העיון

(א) מגן אברהם: (ב) לבני עיריות, ולבני כרכין כ"י: (ג) מאמר מרדכי ומביא הגאון ר' ישעיה פיק בהגהותיו, ודברי המגן אברהם צריך לעין על דברי המחבר [שם]: (ד) גם דברי המ"א אין שוף על ל"ל ט"ו, ועין בפרי"מגדים דכליל ט"ו אין חייב לאכל קצת, אבל פח לטאן דאמר דבעינו, אין צריך פי אם ביום י"ד לערות וט"ו לקב"ן, ועין במאמר מרדכי המ"א על לשון המאמר היטב סעיף קט"ז: א: (ט) ט"ו ותג"א, ועין ביד אפרים באור נחמד פנה, ומגן אברהם פרש בשם יש אומרים, דארוך המן בגימטריא ת"כ כמו ברוך מרדכי, ומשנתבר עד שלא ידע לחשב הגימטריא פטור מלהשתפר עוד: (י) מגן אברהם: (י) פרי"מגדים, דין מוכח משה שצ"ע המגן אברהם לעין בסימן הקוב: (ב) אחרונים: (ג) תרומת הדשן: (ד) תג"א:

הלכות מגלה סימן תרצה

ביאורים ומוספים

סימן תרצה

דיני סעודת פורים

[משנ"ב ס"ק א]

ובסעודה אָחַת יוצאים¹.

1) ובטעם הדבר שתיקנו סעודה בפורים, ראה לעיל (סי' תרע ס"ק ו) שבפורים הגוירה היתה להשמיר ולהרוג את הגופות שהוא ביטול משתה ושמחה, ולכן כשהצילם ה' קבעו לעשות משתה ושמחה. והפמיג (משנ"ב ס"ק א) כתב, שהסעודה היא זכר לנס שנעשה על ידי סעודה.

[משנ"ב ס"ק ג]

מכל מקום צריך להקרות קצת בלילה לקבול פורים² וכו', דקשם צריה להקרות יותר³ וכו', הנכון לקבל בגדי שבת גסרן מפערי⁴, וימצא אחרת קבית נרות הולקות⁵.

2) ובדי שיוכל לאכול סעודה בליל פורים, כתב הכף החיים (סי' ד) בשם המחצה⁶ (סי' א דיה אפילו) שהחכם עיניו בראשו למעט קצת בסעודה שלישית בשבת, כדי שיוכל לאכול סעודת ליל פורים במוצאי שבת [וראה בשו"ע לעיל (סי' רצא ס"א) ובמשנ"ב שם (סי' ד)]. ובשו"ע לעיל (סי' ש ס"א) ובמשנ"ב שם (סי' א) לענין אכילת סעודת מלה מלכה במוצאי שבת, ובש"ע (פניו הע' מב).

אכן, דעת הגר"י קמניצקי (אמת ליעקב ס"א) שמכך שהמשנ"ב לא העתיק דין זה, משמע שדעתו שאין למעט באכילה בסעודה שלישית משום הסעודה בליל י"ד, שהרי אינה חיוב מן הדין.

3) ולענין האם צריך לאכול פת בסעודת פורים, כתב המור וקציעה (ד"ה וטען) שכיון שכתוב "ימי משתה ושמחה" וצריך סעודה קבועה, אין סעודה בלא פת גמור. וכן כתב הערוך השלחן (סי' ז) שאין יוצאים ידי חובת סעודת פורים בלא פת, כיון שאין משתה בלא פת.

מאידך, המג"א (סי' ט) כתב שלא מצינו שחייבים לאכול פת בסעודת פורים, ודי בשאר מיני מטעמים. וכן כתב השערי תשובה (סי' א, הובא בכף החיים סי' ג) שמי שאכל סעודת פורים בלא לחם, יצא ידי חובה. וראה בשו"ע שבת הלוי (ח"א סי' רה בהערות לסי' תרצה, וחי' סי' נד אות ב) שהביא שברא"ש (ברכות פי' סי' כג) מבואר שאין שמחה בלא פת, וראה מה שהסיק שם [וראה בשערי צדק (סי' ד) ובמשנ"ב (סי' ט)].

ולענין האם צריך לאכול בשר בסעודת פורים, כתב הערוך השלחן (סי' א) על פי הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ו) שצריך לאכול בשר בסעודת פורים, שאין סעודה חשובה בלא בשר, וכן כתב בשו"ע דברי יציב (ליקוטים סי' טה אות ג) שאין שמחה אלא בבשר, והביא שם בשם הלקט יושר (הלכות פורים) שצריך כל אחד לעשות תבשיל אחד או שניים מן הבשר. אכן, המג"א (סי' תרצו ס"ק טו) הוכיח שאין חיוב אכילת בשר בפורים, שהרי גם ביום טוב שחיוב השמחה בו הוא מן התורה, מ"מ בזמננו שאין בשר שלמים אין חיוב שמחה בבשר [ראה בבית הלוי לעיל (סי' תקט ס"ב ד"ה כיצד)]. ק"ו שבפורים אין חיוב אכילת בשר. ומסקנת דבריו ביאר בשו"ע שבת הלוי (ח"י סי' יח אות ג) על פי הפמיג (שם א"א ס"ק טו), שאף שאין חיוב באכילת בשר בפורים, מ"מ יש מצוה באכילתו, וכמו ביום טוב [ראה בבית הלוי הניל, ובשערי צדק כאן (סי' יב)], ובכף החיים לקמן (סי' תרצו ס"ק נה) ובשו"ע שבת הלוי (הלכות נה סי' קצח ט"ז ס"ק בה).

והאם בשר עוף נחשב כבשר לענין זה, בשו"ע דברי יציב (שם) כתב שבשר עוף אינו נקרא בשר, ובשו"ע רבבות אפרים (ח"א סי' שג)

כתב בשם הגר"מ פיינשטיין שלענין סעודת פורים די בבשר עוף. וראה בשו"ע שבת הלוי (חי' סי' יח אות ב) האם יש שמחה גם באכילת דגים.

ומי שמסוף עצמו כל השנה שלא לאכול בשר ולא לשתות יין מפני התשובה, כתב לעיל (סי' תקט ס"ק כ) שחייב לאכול ולשתות בשבת ויום טוב ובחטטה ופורים [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תרע ס"ק ו)].

4) ובטעם הדבר כתב הכף החיים (סי' יג), שהוא זכר למה שכתוב "ותלבש אסתר מלכות" ומרדכי יצא ... בלבוש מלכות, ואיך יתכן לקרוא פסקים אלו בלבוש חול.

5) ובזמננו שיש בבתים אור חשמל, דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים ס"ק ב) שאין צריך להדליק נרות בליל פורים.

ובסעודת פורים שעושים ביום, כתב השערי תשובה (סי' א) שמדליקים נרות בסעודה משום שמחה. ומנהג הגר"מ פיינשטיין (נטעי גבריאל פורים פי' הע' ד) היה להדליק בסעודת פורים לכל הפחות שני נרות בפמוטות של שבת ויום טוב. והערוך השלחן (סי' ט) כתב, שמצוה להרבות בנרות לפנות ערב כמו שכתוב "ליהודים היתה אורה".

[משנ"ב ס"ק ו]

ובכרפתי המזון⁶ ויהיה שמחה של מצוה⁷ וכו', אפ"ש דצריך פגנה על זה לשם מצוה⁸.

6) ולענין שיכור האם יכול לברך ברכת המזון, ראה בשו"ע לעיל (סי' קפה ס"ד ה) ובמשנ"ב שם (סי' ד ה) ובבית הלוי שם (ד"ה א).

7) והאיסור למלא פיו שחוק, כתב לעיל (סי' תקס ס"ק ב) שנהגו גם בפורים, כיון ששמחה יתירה משכחת את המצוות [והלבוש (שם ס"ד) כתב שהיא מרגילה את האדם לעבירה].

8) ובדבר שיש בו הנאת גרוג, כתב לעיל (סי' תעה ס"ק לד) לענין אכילת מצה, שיש מחלוקת במי שאנדרו לאכול ולא כיון לשם מצוה, האם יצא ידי חובה כיון שהנאה נחשבת לכוונה. אכן, בסעודת פורים שלא נתקנה כי אם לשמחה, כתב בשו"ע שלמת חיים (סי' תב) שאם אנדרו לאוכלה יתכן שלכל הדעות לא יצא ידי חובה, וכן אם כיון שלא לצאת ידי חובה, כתב במשנ"ב שם (סי' לו) לענין אכילת מצה, שאף שנהנה גרנו מהאכילה, יתכן שזה גרוע יותר ממי שלא כיון לצאת, ולכל הדעות לא יצא ידי חובה.

וכן מי שאוכל סעודה בפורים, וחושב שאין מצוה לאכול סעודה בפורים כי אם קריאת המגילה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים, כתב בשו"ע שלמת חיים (שם) שיתכן שלא יצא ידי חובה, שצריך שידע שהסעודה היא לכבוד היום. וכעין מה שמבואר בשו"ע לעיל (שם ס"ד) לענין מי שאכל מצה בפסח וסבור שהוא יום חול, או שאין מצוה באכילת מצה, שלא יצא ידי חובה [וראה בבית הלוי (שם ד"ה לא) שהוא הדין במצוה דרבנן, ודלא כדעת החוות יאיר].

[משנ"ב ס"ק ה]

ויישן, ונתן⁹ וישן⁹ וכו', וכן ראוי לעשות¹⁰.

9) ובקיום יעד ולא ידע, על ידי שינה, כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' מד) שהשינה צריכה להיות על ידי שתיית היין, אבל אם ישן בפורים קודם ששתה אינו מקיים את הדין יעד ולא ידע, וכמבואר ברמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ט) וישותה יין עד שישתכר ויורדם בשכרותו, וכן דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו חי' עמ' נז). ובענין זמן השינה, צידד הגר"ח קניבסקי (אגרת הפורים פי' הע' והמשך במילואים עמוד 136

מילואים הלכות מנגלה סימן תרצג תרצד המשן מעמוד קודם

לעני בפורים]. ומשום כך דעתו שם (עמי קלז). שאם נאבד לגבאי הכסף בפורים, יצא הנותן ידי חובה. מאידך, דעת הגר"ם קרליץ (שם עמי קנח) שאם הכסף לא הגיע ליד העני לא שמענו שיצא הנותן ידי חובתו, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי' טו אות ד, ובישמוח ישראל עמי קמו מובא שהסתפק בזה).

16) ובזמניו שלא מצויים עניים ממש [ראה מה שכתבנו במשנה סי' ב]. דעת הגר"ש אלישיב (ישמוח ישראל עמי קלט) שאין לסמוך לצאת ידי חובת 'מתנות לאביונים' על הנתינה שנותנים לפרוטי יד, משום שאין כל דארות שהם כאמת עניים [וראה בארחות רבנו ח"ג עמי מות]. ודעת הגר"ח קניבסקי (שם עמי קמח) שאף שמתור לתת להם שהורי מבואר בשו"ע להלן (סי' ג) שכל הפרשת יד נותנים לו, מימי עדיף לתת למי שהוא ודאי עני.

ישראל עמי קלו) שאפשר לכתחילה לעשות כן. אכן, דעת הגר"ש וואזנר (שם עמי קמג) שבשביל שלמות המצוה ראוי שהנתינה לעני תהיה ביום הפורים, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (שם עמי קמה) שלכתחילה ראוי ליתן ביום הפורים.

ולזכות לעני את הכסף על ידי אחר בפורים, דעת הגר"ש אלישיב (שם עמי קלו ו-קמא) שיוצא בזה ידי חובה, ובלבד שיוודע לעני על כך, וכן דעת הגר"ם קרליץ (שם עמי קנג), והגר"ח קניבסקי (שם עמי קמח).

אכן, מי שנותן 'מתנות לאביונים' בפורים לגבאי צדקה, דעת הגר"ש אלישיב (שם עמי קמא) שהם אינם צריכים לזכות לעני את הכסף בפורים, כיון שהם יד עניים, ויצא ידי חובה בנתינתו לגבאים [אלא אם כן נתנו לגבאי קודם פורים בתורת פקדון, שצריך הגבאי לזכותו

הלכות מנגלה סימן תרצד המשן מעמוד 320

דראה"ם כסף [וראה במירוץ הלכה קמא ח"ג שמשקלו 9.615 גרם כסף], ואם לא מצוי במקומו מטבע כזה, יתן מטבע שיש בו כסף ממוקד השווה לג' דראה"ם כסף כ"ל, ומי שאין ידו משגה, יתן מטבע ששמו חצי, הנהוג באותו מקום.

ולענין נתינת מטבע של מחצית שאינו יוצא באותו מקום, מנהג הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמי נא-נב אות טע) היה ליתן ג' מטבעות של חצי דולר וכי מטבע של חצי שקל לא היה שווה פרטותו, וכן מהג הגר"שז אויערבך (הליכות שלמה פורים פ"ח דבר הלכה אות ט, וראה שם אות יג וארחות הלכה הע' 29) ליתן ג' מטבעות של חצי דולר. מאידך, הגר"ח קניבסקי כתב (דרך אמונה הלכות מעשר שני פ"ד ה"ד ביה"ל ד"ה מי) שמי שנותן מחצית השקל במטבע של חוץ לארץ, אינו יוצא בזה ידי המנהג של זכר למחצית השקל, כיון שאין המטבע יוצא באותו מקום, ואין זה אלא נתינת שווה כסף. דעת הגר"ש אלישיב (הליכות הנהגות פורים) שהנותן ג' חצאי דולר [במטבעות הישנים שיש בהם כסף צרוף כדי לצאת השיטות שיש לתת כסף צרוף, ראה לעיל] ראוי שיתן גם ג' חצאי שקלים, כיון שמטבע של חצי דולר אינו יוצא בארץ ישראל.

מחצית) שאפשר ליתן ג' מטבעות שלמות, חצי מכל אחת 'למחצית השקל' והשאר מתנה, או שיתנו ב' אנשים יחד (וכמבואר במשנה שקלים פ"א מ"ה, המביא פ"ג מהל' שקלים ה"א-ד). מאידך, דעת הגר"ם קרליץ (אגרת הפורים פ"ב הע' ב) שדוקא בזמן בית המקדש היה אפשר ליתן שקל אחד עבור ב' אנשים, כיון שצריך הענין היה שכל אחד יתן חצי שקל לצורך קרבנות ובדק הבית, אבל בזמנינו שנותנים רק מטבע ששמו מחצית זכר למחצית השקל, יתכן שאי אפשר ליתן ב' אנשים יחד.

ומבואר ברב"ר הדעת תורה הניל שאין ליתן שקל חצי 'למחצית השקל', וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פמ"ב אות א), דעת הגר"ש וואזנר (מבית לר' חז"ר עמי כ הע' א) שבזמן שבארץ ישראל מטבע של חצי שקל אינו חשוב, אפשר ליתן מטבע של חמשה שקלים שהוא מחצית ממטבע של עשרה שקלים, אף שאינו נקרא בפי האנשים 'חצי'.

27) ומי שרצה לקיים זכר 'למחצית השקל' בשלימות, כתב הכף החיים (סי' כ) שיתן מטבע שמצוי באותו מקום בשם מחצית, שיש בו כסף ממוקד בשו"ע מחצית השקל שהיה בימי משה שהוא ג'

הלכות מנגלה סימן תרצה המשן מעמוד קסא

[משנ"ב סי' קו] וְיִתְעַנֶּה עַד אֲחֹר מִנְקָה, וְיֵאָכֵל קֹדֶם בִּיאַת הַשֶּׁמֶשׁ רֶגֶל אֶתְוִי. (11) וכן לענין תענית חלום בערב יום כיפור, כתב לעיל (סי' תרד סי' ב) שיתענה עד הסעודה המפסקת, ובביאור החילוק בין פורים וערב יום כיפור שאין משלימים התענית לבין שבת שמתענים בה תענית חלום ומשלימים כמבואר בשו"ע לעיל (סי' רפח סי' ד), ראה בספר שלמי תודה (פורים סי' לג אות א), ומי שאינו מתיירא לנפשו מהחלום הרע שחלם, מבואר ברמ"א (שם סי' א) שאסור לו להתענות תענית חלום בערב יום כיפור [וראה במג"א שם סי' א שהוא הדין בפורים], וכן כתב לעיל (סי' רפח סי' טו) לענין תענית חלום בשבת, ועל מה מתענים תענית חלום, ראה בשו"ע לעיל (שם סי' ד) ובמשנ"ב שם (סי' ז) ומה שכתבנו שם.

יא) שבין שאף השינה היא בכלל קיום הדין 'עד ולא ידע', לכן הוא צריכה להיות ביום ולא בלילה, שהרי עבר כבר זמן המצוה [וראה מועדים חמנים ח"ב סי' קצ].
10) ובטעם הרב, שלא להשתכר הרבה, כתב הפרי חדש (ד"ה בפ"ק דמגילה אמר רבא, שהוא מקור דברי הפמ"ג) שכיון שהדורות מקולקלים, ראוי לנהוג כדעת רבינו אפרים (ר"ן מגילה ג, ב ד"ה גמי מתני [שהוא היש אמרים שהביא הרמ"א]) שלמסקנת הגמרא אין חיוב להשתכר בפורים עד דלא ידע, ולא לשתות אלא מעט יותר ממה שמורגל לשתות ביום טוב, ויוצא בזה ידי חובה, כיון שכונתו לשמים כדי שלא יכשל ח"ו בשום מקרה רע, וישא ברכה מאת ה'.
ושיעור שתיית יין יותר מלימודו, כתב בשו"ע שבט הלוי (ח"י סי' קו אות ב) שצריך שהיין יעשה עליו רושם של התרוממות שמהה כדרך היין.

מילואים הלכות מנלה סימן תרצה המשך מעמוד קודם

ובירה וכו'. וכן דעת הגר"י קניבסקי (ארחות רבנו ח"ג עמ' נז) שאפשר להשתכר גם בייש וכדו' [וכן משמע בערוך השלחן סי'ה]. אלא שצריך לשתות קצת יין משום קיום מצות משתה שהוא בין. דעת הגר"י קרליץ (עלמי תורה פורים סי' לא עמ' שכז) שדאי מצוה מן המנובחר להשתכר מין כיון שבו נעשה הנס, אלא שירצאים ידי חובה גם כשמשתכרים בשאר משקים המשכרים [וכעין שמצינו בנרות חנוכה שמצוה מן המנובחר בשמן וית שבו נעשה הנס, אבל המצוה מתקיימת גם בשאר שמנים או נרות]. וכן דעת הגר"ש אלישיב (הליכות ההנהגות פורים) שאף שהמנהג הוא להשתכר ביוין, מ"מ מי שקשה לו לשתות יין יכול לקיים את החזן של חיוב איניש וכו', על ידי שתיהת שאר משקים המשכרים.

ולגבי שתיית מין ענבים, כתב בשרית שבט הלוי (ח"י סי' קו אות ב) שלא מקיימים בזה את המצוה, כיון שאינו משמח כיון שכתוב בו 'וין ישמח לבב אנוש'.

17) כותנתו, שאין השכרות מעכבת במצות פורים, כמבואר ברמ"ב משה (אות א). ובטעם הדבר כתב בשרית מהר"ל (סי' נז), שהחיוב של יימי משתה מתקיים בשתיית יין גם בלא שכרות. והערוך השלחן (סי' ד) ביאר, שהדין להשתכר הוא לא רק מצוה אלא הוא חיוב וכמו שאמרו 'חיוב אדם וכו', אלא שהגדר הוא שבשיעור השכרות לא כל בני האדם שיהם, ויש רשות לאדם להשתכר עד דלא ידע, ואין גזערים בו.

[מה"ל ד"ה עד דלא ידע¹⁸]

ובאג"ק ובשנתה עד שלא יקטר שום נְבִירָה¹⁹ וכו', על שקטה של הלכות וְשֵׁל שְׁטוּתָה²⁰

18) במיור חיוב השכרות עד דלא ידע, משמע כביי ובביח שהוא בפשוט, וביד אפרים על הט"ז (סי' א, הובא בשעה"צ סי' ד) כתב שהוא עד ולא עד בכלל [ולגבי איש שמטבעו הוא אלים המצי' שזינק בשכרותו, ראה מה שכתבנו במשנ"ב (סי' יד)]. אכן השפת אמת (מגילה ג, ב ד"ה מחיים) כתב, שאין הכוונה שחיוב אדם להשתכר עד כדי כך שלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, אלא שחיוב לעסוק כל היום במשתה, וכשיגיע לשיעור עד דלא ידע פטור מלשתות, וכן כתב העמק ברכה (עניני סעודת פורים) בשם הגר"י סאלנטר [וראה בספר החפץ חיים ופועל ח"ג עמ' תתקכח]. ומובא בשם הגר"ש סלט (קוטרס חנוכה ומגילה סי' כה אות כה בהגה"ה) שלפי זה מי שפג יינו, חייב לחזור לשתות עד דלא ידע [וראה בשעה"צ (סי' ד)].

19) ואף שעל ידי ריבוי הסעודה הוא מבלט מלימודו, כתב הכף החיים (סי' ב) בשם הביח שחיון שהוא טרוד במצות פורים הריהו פטור מתלמוד תורה, כמבואר בגמ' (מגילה ז, ב).

20) ובמשנ"ב לעיל (סי' שו סי' נט) כתב, שגם בפורים אין מותר אלא השחק שעושים וכו' לאחשוורש, אבל שאר מיני שחוק כגון קרקסים וכדו' מלבד האיסור מושב לצים, יש בהם עוד כמה איסורים ומכשולות.

ולגבי הקריאה במסכת שיסורים [שהוא כעין מנשה וגמרא וכן יוצרות בדרך היתול], ראה בבאר היטב (סי' תרצו סי' יג).

[משנ"ב סי' ח]

וְאֶסְתְּרִין לְהִתְחַלֵּל בְּסַעֲדָה קְרָם נְקִיָּה¹².

12) וכן חצי שעה קודם זמן מנחה גדולה, מבואר בשו"ע לעיל (סי' רלב סי'ב) שאסור להתחיל בסעודה. וכתב במשנ"ב שם (סי' ו) שזמן זה הוא לעולם בחצות היום [וראה שם בכל הסימן פרטי דינים באיסור אכילת סעודה קודם מנחה].

[משנ"ב סי' ט]

הַמְשַׁבֵּחַ, מִי שֶׁעֲשָׂה סַעֲדָה בְּשַׁחְרִית¹³.

13) כוונתו, שעיקר הסעודה תהיה בשחרית, וכיאר השלי"ה (מס' מגילה נר מצוה אות ט) שכיון שסעודת פורים היא כנגד סעודת אסתר שעשתה עם המלך, בודאי היתה הסעודה בעת שדרבן של המלכים לאכול, דהיינו בשחרית [וכסעודה זו נתלה המן].

[ביה"ל ד"ה חיביה¹⁴]

עַד כִּי יִשְׁקָה נֶפֶשׁ הַנֶּסֶד הַגָּדוֹל¹⁵ בְּשַׁחְרִית הַיּוֹם¹⁶, וְנִפְלַק קָרוֹם פֶּלֶא לְהַמְצִיחַ וְלֹא לְעַכְבֵּי¹⁷.

14) ומי ששתית יין מזיקה לו, כתב הכף החיים (סי' טו) בשם השערי תשובה (סי' ב) שאינו חייב להשתכר, ומימי ישתה מעט יין בתוך הסעודה, כדי לקיים יימי משתה ושמחה.

ולגבי נשים, כתב בשרית שבט הלוי (ח"י סי' יח סי' ב) שפשוט שהן אינן שייכות כלל לחיוב של שכרות בפורים, משום שמצינו שחז"ל הקפידו (כתובות סד, א) שלא לחת ריבוי יין לאשה [וראה בשעה"צ לעיל (סי' קצט סי' ו)]. וכן דעת הגר"ש אלישיב (תורת המועדים סי' כז) שאין לנשים להשתכר בפורים. ודעת הגר"ח שיינברג (כללה הוא עמ' 21), שאין לאשה לשתות אפילו כשיעור רביעיית [וראה בארחות רבנו (ח"ג עמ' נז)] שמנהג הגר"י קניבסקי שהנשים ישחו קצת יין לכבוד פורים.

ולגבי קטנים, דעת הגר"י קרליץ (יד בפורים פליה אות ו) שאין צריך לחנוגם במצוה זו [וראה במועדים ומונים ח"ב סי' קצז הע' 1 בטעם הדבר, ושכן משמע בביאר הגר"א למגילת אסתר ט כה].

15) וטעם נוסף מודע צריך לשתות בפורים עד דלא ידע מה שאין כן בכל המועדות, ביאר הגר"י סולאויצ'יק (עמק ברכה עניני סעודת פורים) שבכל המועדות עיקר מצות שמחה אינו אלא לשמוח בה, ובשור ויין אינם אלא סיבה לעורר את השמחה, אבל בפורים כיון שכתוב 'משתה ושמחה', נמצא שהמשתה עצמו הוא גוף המצוה גם בלי שום תכלית של שמחה, ועל יסוד זה של מצות משתה תיקנו דין זה שחיובים להשתכר עד דלא ידע.

16) ולענין האם צריך לשתות דוקא יין או שאפשר לשתות אף שאר משקים המשכרים כייש וכדו', כתב בספר מקראי קודש (פורים סי' מז) שמודברי רש"י (מגילה ז, ב ד"ה לאבסומי) הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ה"ט), ראה מהזרחת שכתב פרנקל שיש גרסאות בלא יין משמע שצריך לשתות דוקא יין [ובספר מקראי קודש שם הע' 2 כתב שכן משמע בדוקא סי' רלז], וביאר שם שהוא משום שהנס נעשה על ידי יין, כמבואר בבבלי. וסיים שם, שהעולם לא נוהרים בזה ומשתכרים בייש

הלכות מנלה סימן תרצה המשך מעמוד 322

שהוא לא חייב לשלם עליו, אלא שצריך להחזירו שהוא של שביעית. מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (הליכות שלמה פורים פי"ט דבר הלכה אות י) שמותר לתת משלוח מנות בפירות שביעית, ואין בזה משום פריעת חוב, כיון שאינו חוב של ממון אלא חוב של מצוה. והוא הדין שמותר להחזיר משלוח מנות בפירות שביעית למי ששלח לו, וכן דעת

כמבואר ברמב"ם (שם). וכן כתב הגר"ח קניבסקי (דרך אמונה שם) שלכאורה אסור אף אם כבר יצא ידי חובה, שהחזירו כמשלם חוב בפירות שביעית. ובשרית שבט הלוי (שם) כתב שיש מקום להחמיר בזה, אבל המיקל אין מונחים אותו [ראה בפאת השולחן (סי' ז סי' ו) שיש אומרים שמותר לשלם מפירות שביעית דבר של גמ"ח דהיינו דבר

הלכות מגלה סימן תרצה

פורים ביום ששי יעשו (י) הסעודה בשחרית משום פבור שבת (מנהגים). ומי שרצה לעשותה תמיד בשחרית הראשונה ביום (חיה). לש אומרים שיש לאכל (יא) מאכל זרעונים בפורים, וזכר לזרעונים שאכל (יב) דניאל וחביריו בכבל (כל בו). טוב לעסק מעט בתורה קדם שנתחיל הסעודה, וקמך לזכר ליהודים קומה אונה ושמחה, וירשינו יאונה זו תורה (פאריום). וקמך במשטה ושמחה קצת בשני ימים, י"ד וט"ו (מנהגים), וכן נהגו. ויש אומרים (יג) דאם היזק אחד את חברו (יד) מלח שמחת פורים (ד) פטור מלשלם (חיה סימן קס). ועין בחשון משפט דיני גויקין*: ג (טו) אומר 'על הנסים' בכרבת המזון, בכרבת הארץ. ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה (טז) אומר 'על הנסים', דבתר תחלת סעודה אזלין. ויש מי שאומר שאין לאמרו (יז) (ונוהגין כסבא (י) [ו] ראשונה): ד *אחב (יח) לשלח לחברו (ס) שתי מנות (י) [ו] בשר *או של (יט) מיני אכלים, שצאמר וימשלוח מנות איש לרעהו, (כ) שתי מנות לאיש (ס) שתי מנות (י) [ו] בשר *או של (יט) מיני אכלים, שצאמר וימשלוח מנות איש לרעהו, (כ) שתי מנות לאיש

(*) (כוח סימן ענה) ד ששה כיר קוב הונא ורב ששה ח טענת סימני גזרין ב מהלכה קולה בשם הר"ם ופירות חיים בשם הר"ם סקודיל ו טר בשב אביר הראשון ז צמיר לעיל רש סימן תעור

באר היטב

(ד) פטור. ואם כן להזיק תיב, עין ח"מ ס"ס שצ"ח, ועמ"א ס"ק ז: (ה) עה"ג. ואם שכת על הנסים בבה"ט מחזירין אותו פלא סגי דלא אכיל, של"ה, רש"ל, מט"מ. וכתבו הט"ז ומ"א דהינו דוקא פסעודה הראשונה שאוכל בפורים, דהא עקר הטעם דלש חייב סעודה פחותה לם דתניב למי משטה ושמחה וא"כ סעודה ראשונה שאוכל ברביעם (יב) קים סעודת פורים כנה. ואין לנו לתלות דרין כמה שאנו קורין לסעודה שאמר המנהג סעודת פורים, וא"כ אם כבר אכל סעודה א' ביום שוב אין מחזירין אותו, ע"ש. וא"ז כתב בשם טהר"ל ספרא שפסק דלא פלגיה ומהרש"ל אלא כשמגיע לטרסקין יאמר טרסקין יצעה לנו נסים, ע"י תרכב: (י) ראשונה. ע"י קפ"ח ס"י משי"ש. ומ"כ במרדכי כתוב בקלף: תהי אכל סעודה פורים בע"ש יתפול וקפ"ח כשה יקדש ובכרבת המזון יאמר על הנסים, עכ"ל, ובמס"מ ובמנהגים כתבו: הואיל ולא התפלל ערבית, משמע דאם התפלל שוב אינו אומר על הנסים, וכ"כ של"ה ומקור"ל בתשובה סימן נו, לכן נ"ל דיברך ברבת המזון תחלה ואח"כ יתפלל ערבית להוציא עצמו מלמקא, ונס שלא יתפטר ולא יזכר בו"מ, מ"א: (י) בשר. מבשל הראוי לאכילה, מקור"ל. וה"ה משקה, של"ה. השולח מנות נכלים בשביל מנות, אם יכול למכרם מיד לקנות לצורך סעודה מהני. הל"ק"ט ח"ב סימן קסג; ומדובר בעל ח"ה סימן קיא משמע קצת דלא יצא. ע"ש. ידאחקו. נסתפקה מי ששלח לחברו בשביל מנות תרנגולת

שערי תשובה

דלא שתי אלא כסמא לנסתא וחזרני נדצי כו', משמע הפורים לא ששה בין ששתיהו הנה מדיק לקריא טפ"ו: [ו] ראשונה. עכ"ה"ט. ועין פתח דפתיח סימן ז שכתב דנס מקור"ל לא קאמר אלא בשבת אכל פורים לא הו"י סתרי פתחיה מה שאינו אומר עה"י כפסלה דהו"י שמהק הו"י וא"י סתריה קדורי ושפיר צריך להזכיר עה"י פלילת אפילו התפלל תוך סעודתו. ע"ש. וכן בא"ר שכתבו כסמ"א ונס הו"י מפתחיה שמה"י ושאר לוקדים התפללו מערב אחר הסעודה בתורת לילה, וזה דלא בשל"ה. ואם רוצה לקבא תקנה שיתפללו בבה"ט ולא התפלל המסיד נ"ל שכלבו פלילה, או סמ"ד ללילה ולקבא תקנה ואח"כ ילכו להתפלל ויובלו לאכל ולשתות ולשמוח עד דהא טענה בשמחה בשני ימים, ונס כל חזיר שמתחיל שיטעם להתפלל עשה פן, ע"ש. יבדור עמודי שמים להאמן ועדין כוב שאין אם מתפלל בתוך הסעודה אומר עה"י. ומי עבדך עבדך, ע"ש: [ו] בשר. עכ"ה"ט. ועין פאש"ל אבן עזר ריש סימן תעור בשולח מנות וקאנסו כו', ואין לו ביטות לשם כסמ"א לאביזנים כ"א לכאן, ומ"ש שם דלא כספר גניחא, ע"ש שבטעמיה

משנה ברורה

של דבריהו"ה¹, וקדלקמה: (י) הסעודה בשחרית. הינו (יא) קדם חצות היום לכתחלה². ועין ביד"א פורים מה שכתב בשם מקור"ל³: (יא) מאכל זרעונים. פלילה (יב) הראשונה: (יב) דניאל וחביריו⁴. ונס אסתר אכלה זרעונים⁵, כדאמרין פרק קמא דמגלה: "וישנה לטוב", שהאכילה זרעונים: (יג) דאם הזיק וכו'. בפ"ח מתלק בין הזק גדול לקטן, בין פטור בין במקומו, דבתק גדול מקפידין (יג) ואין מנהג לפטור בהזק גדול:

באר הגולה

קלות ראש, מוטב שלא יתפטר, וכל מעשיו יהיו לשם שמים, עד באו לשוננו: * תיב לשלח לחברו וכו'. החי"אדם הוכיח מן הירושלמי דאם שולח לעשירי⁴⁷ דבר פחה⁴⁸ אינו יוצא בזה משלוח מנות, וכן משמע בריטבי"א לפי גרסא אחת שם במקרא. אכן שארי פוסקים לא הזכירו דבר זה, ונכון לומר בזה למתחלה: * או של מיני אכלים וכי'. בסו"ד אכן מסתפק אם שלח שתי מנות לאיש עני אם יוכל להשבע לטרמי, לקיים שלוח מנות, דנס העני בכלל איש לרעהו⁴⁹, ולקיים טענות

(יד) מכה שמחת פורים. פרוש, שעשה מלח שמחה⁵⁰, (יד) אכל אם כן להזיק תיב: ג (טו) אומר 'על הנסים' בכרבת המזון⁵¹ וכי'. ואם שכת לומר 'על הנסים', (טו) יש אומרים דמתזירין אותו⁵² (טו) ויש אומרים דאין מתזירין אותו⁵³, (ח) יספק בככות להקל. ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום, אכל בסעודה שניה שאוכל אחר המנהג, שקורין סעודת פורים, וכבר אכל סעודה אחת ביום, (יט) שוב אין מחזירין אותו לכלי עלמא, אלא כשמגיע לטרסקין יאמר 'טרסקין הוא יצעה לנו נסים' וכי'. כשחל פורים בערב שבת וקשקה סעודתו עד הלילה⁵⁶, תיב להזכיר של עקשו דהינו נדצה⁵⁷, ואם כן איך יאמר 'על הנסים' דהו"י סתרי, וכיון דאין הנזכרת 'על הנסים' חמור קל"ה⁵⁸ לכן יאמר (יט) רק של שבת⁵⁹. וכל זה אפילו בשלא התפלל עדין, ובפניו אם התפלל מקרב, בנדאי אינו קדאי להזכיר אחר כך 'על הנסים' בכרבת המזון, וקדלקמה: (טז) אומר 'על הנסים'. יש אומרים דוקא (כ) בשלא התפלל ערבית עדין, אכל משהתפלל⁶⁴ שוב אינו אומר 'על הנסים'⁶⁵, ועל"פ מנהגין (כ"ה) שיזכרו ברבת המזון קדם שיתפללו, להוציא עצמו מלמקא. ואם רוצה למצא תקנה שיתפללו קצת מהצבור בבית הכנסת כדרכו תמיד, (כג) נראה שמשגיח ערבית הימן פלילה וברך ברבת המזון ויאמר 'על הנסים' וילך לבית הכנסת להתפלל, ואחר כך יוכל לאכל ולשתות ולשמוח ע"ד, דהא מצוה בשמחה בשני ימים⁶⁷: (יז) ונוהגין וכי'. ובהו אם לא אמרו, (כג) בודאי אין מחזירין אותו אפילו לרעה המחזירין הפ"ל, דהא אפילו בלכתחלה יש פלגתא אם לאמרו, וכו"ל: ד (יח) לשלח. בתשובת בגין ציון סימן מד נסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא על ידי שליח אי יוצא, כיון דכתוב 'וימשלוח'⁶⁸ גימא דבעינן דוקא על ידי שליחות, עין שם⁶⁹: (יט) מיני אכלין. ולא בגדים ושאר דברים⁴⁰. (כ) והוא הדין משקה⁴¹ דשפיר דמי, דשניה בכלל אכילה, (כ"ה) וכן סגי באחד אכל ואחד משקה⁴². ובעינין שיהיה מין אכל (ט) המבשל ולא בשר חיי⁴³, דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע⁴⁴. (כ) ויש אומרים, דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד, שרי: (כ) שתי מנות. בענינים הקפידו (כ"ה) למן לשני עניים, דמצוה לחלק⁴⁵, מה שאין כן בצעירים⁴⁶ דבי כשנותן לאחד:

שער הגעון

(יא) סדור עמודי שמים: (יג) מגן אברהם. עוד כתב בשם כל"ב: יש שאין אוכלין בשר כלל כדילן פ"י שלא יטעו שהיא צעידת פורים, ועיין פנה תלוי לפי מנהג הפקוס: (יג) הר"י ברך פירענקיל: (ד) פוסקים: (טו) מהרש"ל ומה"מ ושל"ה וחס"י: (טז) אלהי חוטא בשם מהר"ל מפראג, ונס המגן אברהם ס"ב פן מעקר הדין, ועין באליה רבה שכן מוכח גם בתרומת הדשן: (יז) מאמר מדכי ונתר"ל שלום וחי"אדם: (יח) ט"ז ומגן אברהם: (יט) פן מערד החי"אדם, דלא כדמשמע מהמגן אברהם 'על הנסים' גס"כ: (כ) עין מגן אברהם: (כ"ה) שם: (כ"ז) שגרי"ה ושו"ב: (כ"ח) מגן אברהם ושי"א: (כ"ט) פוסקים: (כ"ה) גמרא: (כ"ו) מגן אברהם בשם מהר"ל: (כ"ח) הפרי הנ"ל, וכן משמע קצת מהש"ו בסעודת קט"ד ד פ"מ"ג: (כ"ה) פתח אברהם:

(א) הצבו הסעודתן על מקומו הנכון, כדמוכח במגן אברהם סעודתן יב.

הלכות מגלה סימן תרצה

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק ט]

ומקל מקום יקנה שקמה של דקירה תורה²¹.

21 אבל אם על ידי זה יבואו לדבר דברים בטלים וכל שכן דברים שאינם מהוגנים, כתב הכף החיים (ס"ק כד) שיותר טוב לטעור סעודת פורים לבדו.

[משניב ס"ק י]

הינו קדם תצות היום לכתחילה²², וצ"ע ביד אפרים מה שקתב ק"ש מקרי"ל²³.

22 אבל מעיקר הדין, כתב הרמ"א לעיל (ס"י רמט סיב ובמשניב שם ס"ק יג) שסעודת מצוה שזמנה בערב שבת, מותר לקובעה בערב שבת עד בין השמשות [ראה להלן], ואין לדחותה מפני סעודת שבת. ובדיעבד מי שהתאחר מלעשותה עד פלג המנחה, דעת הגדושה אלישיב (הליכות דנהגות פורים) שיכול לקבל שבת לאחר פלג המנחה ולקדש על הדין, ויאכל סעודת שבת עם תוספת מאכלים לכבוד סעודת פורים [ראה לעיל (ס"י רעא ס"ק יא), ובהליכות שלמה (פורים) פ"ט ארחות הלכה ה' (81)].

23 שאפשר לכתחילה לעשות את הסעודה עד שעה עשירית, ואם נמשכת סעודתו עד הערב, כתב השו"ע לעיל (ס"י רעא ס"ד) ובמשניב שם (ס"ק יא ו-יד) שצריך להפסיק אכילתו במין השמשות, ולפרוס מפה על הפת ולקדש, ואחר כך ממשיך בסעודתו [וראה שם פרטי דינים בזה].

[משניב ס"ק יב]

דינאל ונקרי"ל²⁴, וגם אקטור אקלה ורעונים²⁵.

24 ומה שעושים זכר לדניאל בפורים, ביאר הלבוש (ס"ב) שהרי אמרו חז"ל (מגילה טו, א) שיהתך המזוכר במגילת אסתר כאחד מסריסי אחשורוש, הוא דניאל.

25 ואיזה ירקות נחשבים ורעונים, בשו"ת רבד יציב (ח"ב סי' רצו אות ו) כתב שמרבדי הרמבים (פ"א מהל' כלאים ה"ח) משמע שכל הירקות הם בכלל ורעונים, וסיים שם, שיתכן שמה שאנו נוהגים לאכול כרוב מקיימים בזה את המנהג של אכילת ורעונים [וראה רש"י ומצודת ציון, דניאל א יב], והמקור חיים (ד"ה מאכל ורעונים) כתב שיש לאכול אורז, שהוא מאכל חשוב וממאכלי הסעודות. והבן איש חי (שנה א פ"ו תצוה אות יט) הביא שיש שנהגו לטען מולייתא בבשר וקטניות כזכר לאכילת הורעונים של דניאל.

[משניב ס"ק יד]

פרוש, שפ"שה מב"ח שקמה²⁶.

26 ובטעם הרב כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ה), שהריהו כאנוס קצת עוד כתב (שם ס"ק ז), שבפורים מן הסתם מוחלים על הדיק שלא בכונה.

ומה שכתב הרמ"א לקמן (ס"י תרצו ס"ח) שנהגים לחטוף אחד מחבירו דרך שמחה ואין בזה משום גזל, כתב במשניב שם (ס"ק לב) שההיתר הוא מליל קריאת המגילה עד ליל סעודת פורים, והיינו שני לילות יום אחר.

[משניב ס"ק טו]

אומר 'על הנפ"ס' בקרפת המזון²⁷ וכו', יש אומרים דמקורין אותו²⁸ יש אומרים דאין מקורין אותו²⁹ וכו', ומשקה סעידתו עד הלילה³⁰, ת"כ להזכיר של עקשו דקינו ו'צה"י³¹ וכו', וק"ו דאין הקרפת 'על הנפ"ס' קמור פל"ק³² לכן יאמר רק של שפת³³.

27 אבל ביברכה מעין שלש, כתב השו"ע לעיל (ס"י רח ס"ב, הובא

במשניב לעיל סי' תרפב ס"ק ב) שאין אומרים 'על הנפ"ס'. ובטעם הדבר כתב המשניב שם (ס"ק ט), שאפילו בברכת המזון אין חיוב לומר 'על הנפ"ס' מעיקר הדין אלא משום מנהג, ובברכה מעין שלש אין מנהג להזכיר 'על הנפ"ס' [טעם נוסף ראה בספר מקראי קדוש פורים (ס"י ל)]. ואם הזכיר 'על הנפ"ס' בברכה מעין שלש, משמע בכף החיים (ס"י תרפב ס"ק ג) שאין זה הפסק [וראה במשניב לעיל סי' קה ס"ק לח].

ובנוסח 'על הנפ"ס', כתב לעיל (ס"י תרפב ס"ק א) שיש לומר 'ועל הנפ"ס' בוי"ו, הן בתפילה והן בברכת המזון.

28 ובטעם הדבר כתב הט"ז (ס"י תרצג ס"ק ב), שבפורים יש חיוב לאכול על כל פנים סעודה אחת כמו שכתוב (אסתר ט כב) "מי משתה ושמחה" [ואף שבתפילה אין מחזירים אותו כמבואר ברמ"א לעיל (שם ס"ב)].

29 וכן מבואר ברמ"א לעיל (ס"י קפו ס"ד), ובטעם הדבר כתב המג"א (ס"ק ט), שאף שיש חובה לעשות על כל פנים סעודה אחת בפורים, מ"מ אין זה עדיף מתפילה שהיא ודאי חיוב, ומימי אם לא אמר בה 'על הנפ"ס' אין מחזירים אותו כג"ל, ועוד, שלא מצינו שחייבים לאכול פת בפורים, ואפשר להפטר מחיוב הסעודה בשאר מיני מטעמים, עוד טעם שאין להחזירו כתב הערוך השלחן (ס"ב), שאף אילו היתה הסעודה חיוב, מ"מ לא מצינו שיהיה חיוב הודאה בברכת המזון [אף שהיא עיקר השמחה על הנס], שהרי כבר הודו על הנס בקריאת המגילה וברכותיה, ועוד לחיוב הודאה בברכת המזון יכול לומר 'על הנפ"ס' ביהרחמן, כדלהלן, וכמבואר ברמ"א לעיל (ס"י תרפב ס"א וס"י קפו שם).

אנוכח אם עדיין לא אמר את השם של חתימת אותה ברכה, כתב השו"ע לעיל (ס"י תרפב שם) לענין 'על הנפ"ס' של הטובה בתפילה ובברכת המזון, שחזר לומר 'על הנפ"ס', ואם כבר אמר את השם של חתימת אותה ברכה, כתב במשניב לעיל (ס"י קיד ס"ק לב) ובשעה"ע לעיל (ס"י קפח ס"ק יח) שזה נחשב לסיים הברכה, ואין לו לומר 'למדני חקיק', שכל דבר שהזכרתו אינה מעכבת בדיעבד, אינו חוזר אם טיים את הברכה, גם אם לא התחיל את הברכה שלאחריה [אכן ראה בשלמי תודה (פורים ס"י ל אות א עמ' שט), שבשכח 'על הנפ"ס' בסעודת פורים נראה שיאמר 'למדני חקיק', שהרי יש דעות שצריך לחזור אם לא אמר 'על הנפ"ס', וראה א"א (בוטשאטש) כאן].

ולענין 'על הנפ"ס' שאומרים בתפילה בהודאה, כתב בשעה"ע לעיל (ס"י תרפב ס"ק ב) שאם טעה ואמרו בעבודה והשלים תפילתו, אין צורך לחזור ואין זה נחשב להפסק בתפילה [ולכאורה הוא דיון אם הזכיר 'על הנפ"ס' של ברכת המזון אחר ידחם במקום שמזכירים 'עלה ויבא' (שלמי תודה פורים ס"י לא אות ד עמ' שבה)].

30 ואף שהתחיל לאכול בהיתר, כתבו השו"ע לעיל (ס"י רעא ס"ד) והמשניב שם (ס"ק יד) שצריך להפסיק סעודתו ולפרוס מפה על הפת ולקדש, כיון שהקידוש שייך לסעודה, ולכתחילה תיקנו לאומרו קדם הסעודה ובמקום הסעודה, ואחר כך יכול להמשיך סעודתו.

31 חזקא כשאכל בליל שבת, אבל אם לא אכל בליל שבת, אלא רק מברך ברכת המזון בליל שבת על הסעודה שאכל בערב שבת, דעת השו"ע לעיל (ס"י רעא ס"ז ובמשניב ס"ק כט-ל) שאומר 'רצה' [ואם שכח אינו חוזר], דעת הרמ"א שאינו אומר 'רצה'.

32 וכמבואר לעיל (ס"י רח ס"ק ט), אכן, לענין אמירת 'רצה' בברכת המזון של סעודה שלישית שנמשכה למוצאי שבת שהוא המשך בעמוד הבא

